

Regulace Solvency II a její implikace pro asijské pojištné trhy*

Abstrakt:

Solvency II je nejvýznamnější regulační změna pro evropský pojištný trh za posledních několik desetiletí. Předmětem článku je strukturovaný a analytický pohled na současnou regulaci v pojišťovnictví v evropské ekonomické oblasti (European Economic Area, EEA) versus asijské ekonomické oblasti. Hlavní pozornost je věnována komparaci vývoje regulace a pojištné praxe v EEA a v asijské oblasti. Některé dceřiné společnosti evropských pojišťoven byly zahrnuty do Quantitative Impact Studies (QIS) a některé rizikové ukazatele byly široce diskutovány napříč asijskými trhy. Nicméně vzhledem k různorodosti asijských pojištných trhů nelze závěry a implikace jednoduše generalizovat. Záměr zavádět podobnou regulaci, jakou je Solvency II, na asijských trzích, je různorodá a nejednoznačná.

Klíčová slova:

Solvability 2 (Solvency II), řízení rizik, firemní řízení rizik, regulace, rizikově vázaný kapitál, kvantitativní dopadová studie

Regulace ve finančních službách je dnes běžná na každém rozvinutém trhu. Evropská ekonomická oblast (EEA) plánuje zavést nový regulační režim Solvency II. Efektivnost regulace a především míra její účinnosti by měla být vždy posuzována a komplexně analyzována před zavedením každé nové regulace. V případě regulace Solvency II to platí dvojnásob i díky zkušenostem, zhodnocení efektivnosti a důsledků regulace v bankovním sektoru známé pod názvem Basel (Trieschmann, Hoyt, Sommer 2004). Iniciativa v regulačních snahách EEA je bedlivě sledována i mimoevropskými společenstvími a zeměmi, které stejně jako EEA plánují zavedení nebo změny pro své stávající regulační opatření v oblasti pojišťovnictví, nebo jednoduše mají zájem na rozvoji a zlepšení současného nastavení obecného fungování a povědomí o risk managementu ve finančních institucích.

Celosvětoví regulátoři již implementovali řadu různorodých elementů risk managementu v pojišťovnickém sektoru. Solvency II a zkušenosti EEA s implementací mohou být v tomto ohledu chápány jako benchmark pro komplexní nastavení a ošetření regulace v pojišťovnictví s důrazem nejen na kvantifikaci

* Článek byl zpracován v rámci grantového projektu F1/02/2012 „Dynamika cen finančních aktiv a ekonomický cyklus“

rizik, ale také na kvalitativní zavedení základních principů risk managementu a jejich podporu. Nedílnou součástí opatření, kterému je věnováno velké úsilí v evropských pojišťovnách, je např. zavedení Enterprise Risk Managementu (ERM). Jeho zavedení předpokládá druhý pilíř připravovaných regulatorních požadavků. Podstatnou součástí tvoří kvantitativní a kvalitativní sebehodnocení operačních rizik společností.

Nová regulace by měla platit od 1. 1. 2014 (EIOPA 2013). Je nereálné předpokládat, že k začátku roku 2014 bude opravdu většina pojišťoven v souladu s novými opatřeními a nepředpokládáme, že bude direktiva plně transponována do všech ekonomik v rámci EEA a dokonce ani v rámci EU. Plný soulad s požadavky Solvency II nelze dle našeho názoru předpokládat ani v roce 2015 a jako pravděpodobný rok většinového zavedení a implementování v zemích EEA odhadujeme rok 2016. Do té doby bude větší či menší míra non-compliance v některých zemích či jednotlivých entitách přetrvávat. Otázkou je také jednotnost dohledu nad plněním požadavků. Poslední vývoj potvrdil, že národní regulátoři budou odpovědní za výkon dohledu nad Solvency II opatřeními. Budoucnost ukáže, jakým způsobem budou národní regulátoři koordinováni a zda povede koordinace k jednotnému přístupu přes jednotlivé země.

Co se týče asijských pojistných trhů, názory se ohledně zavedení, efektivnosti, účinnosti a přidané hodnoty Solvency II různí. Dle našeho názoru lze tyto rozdíly zkoumat v kontextu rozdílnosti asijských pojistných trhů z pohledu velikosti, úrovně regulace a jiných opatření a také stupně rozvinutosti těchto trhů. Nedílnou součástí hodnocení přidané hodnoty regulatorních opatření musí být zejména kulturní zázemí jednotlivých zemí a ekonomických oblastí. Byla by chyba hodnotit asijský trh, podmínky a možnosti jeho regulace komplexně. Vždy je nutné přihlídnout k lokálním specifikům dané oblasti, a to především ke kulturně-národnostním a ekonomickým. Článek proto předkládáme v podobě, která analyzuje a dává dostatečný důraz na dílčí ekonomické oblasti s lokálními specifiky. Nevěnujeme pozornost Rusku, protože Rusko považujeme spíše za evropskou zemi i přesto, že ruská regulace bankovníctví a pojišťovníctví je v mnoha ohledech specifická a jistě zajímavá. Dále jsme se nezaměřili ani na země, které vznikly v Asii po rozpadu Sovětského svazu, a země v okolí Saudské Arábie a Blízkého východu. V našem vzorku zemí není ani Turecko, které je do jisté míry ovlivněno i snahou o přistoupení do EU, a tím pádem vývoj Solvency II sleduje. Mimo oblast našeho zkoumání zůstala stát i zajímavá ekonomika Indie. Naproti tomu jsme se zaměřili na pochopení vývoje a na odhad budoucího směřování Číny, Japonska, Indonésie, Hongkongu, Singapuru, Malajsie, Thajska, Jižní Koreje, Tchaj-wanu a Vietnamu v oblasti risk managementu a regulace.

Východním bodem pro zkoumání a především pochopení pro nás „exotických“ asijských pojistných trhů a jejich vztahu k Solvency II je zkoumání a jakási syntéza zkušeností evropských pojišťoven majících dceřinou společnost v Asii. Něk-

teré z těchto dceřiných společností dokonce prošly kvantitativními dopadovými studii, známými jako Quantitative Impact Study (QIS). Výsledky dopadových studií, stejně jako způsoby kvantifikace rizika a regulatorní systém z pohledu Solvency II, jsou v současné době široce diskutovány v asijských ekonomických oblastech. Důkazem může být i řada odborných konferencí z oblasti pojišťovnictví a risk managementu, které se ve významných ekonomických centrech Asie pořádaly nebo jsou plánovány.

1. Filozofické a ekonomické pojetí regulace a význam regulace

Regulace je nedílnou součástí ekonomik celého světa. Regulaci ve finančním sektoru vnímáme jako nutnost vzhledem k asymetrii informací, a to nejen ve vztahu ke klientům finančních služeb, ale rovněž i mnohdy značné omezení informací ve vztahu k orgánům dohledu. Na druhou stranu by měl regulátor transparentně nastavit „pravidla hry“ a vyhnout se nepřehledným a komplikovaným předpisům a nařízením. Pokud se zamýšlíme nad Solvency II opatřeními, pak hlavní cíl regulace by měla být vysoká transparentnost za nízkou cenu. Jinými slovy bychom se měli snažit nastavit a prosazovat základní rámec kvalitního Enterprise Risk Managementu do praxe pojišťoven. Hlavním cílem v oblasti regulace by mělo být nastavení takového prostředí, které bude motivovat k prosazování a aplikaci kvalitních pravidel profesionální praxe. Čím více se kodex profesionálního jednání na trhu stane standardem, tím méně bude nákladná a svazující regulace potřeba.

Regulaci Solvency II s třemi pilíři hodnotíme jako zdařilou z hlediska základních kamenů a myšlenek. Je otázkou, jaká bude praxe, a na kterých a jak pevných bodech bude regulace postavena. V současné době v EEA chybí dostatečná diskuze mezi regulátory jednotlivých zemí a pojišťovnami. Regulátoři by měli hrát více aktivní roli především ve výkladu směrnice Solvency II a nastínit budoucí požadavky, aby se ušetřili zdroje a pojišťovny se mohly věnovat naplnění základních principů a smyslu předpisu.

Z hlediska asijské ekonomické oblasti je zajímavá otázka, zda podobné regulatorní opatření jako je Solvency II najde své uplatnění na některém z asijských trhů a zda bude tou správnou cestou pro některé regulátory a vlády asijských států. Plná implementace Solvency II konceptu ve velkých a nejvýznamnějších ekonomikách Asie není moc pravděpodobná. Japonsko má již rozvinutý systém regulace pojistného trhu implementovaný. Čína a Indie jsou dva obrovské trhy, kde ještě nedošlo k saturaci pojistnými produkty a i regulatorní režimy a koncepty obou zemí nejsou plně implementovány. Předpokládáme proto, že alespoň některé části Solvency II konceptu by zde mohly najít své místo a uplatnění v modifikované verzi, nikoliv však v celé své komplexnosti. Zkušenosti s implementací Solvency II konceptu

budou předmětem diskuzí větších regulátorů v asijském ekonomickém prostoru, bez ohledu na to o jak rozvinutý a ekonomicky silný stát se bude jednat. Ideálně by se ze základního konceptu a myšlenek Solvency II mohl v budoucnu stát základní kámen obecného konceptu regulatorních požadavků a firemních standardů v oblasti risk managementu pojišťoven, který by se stal tzv. best practice, stejně jako je tomu v případě opatření v bankovním sektoru označovaných zjednodušeně Basel. Vzhledem k mezinárodnímu přesahu některých pojišťoven a zajišťoven, ekonomickému a kulturnímu vlivu EEA si umíme představit, že Solvency II poznamená soudobý vývoj regulace v oblasti pojišťovnictví, a to nejen v asijské ekonomické oblasti, ale přispěje významnou měrou ke globálnímu regulatornímu prostředí.

Současný vývoj prodlužování účinnosti Solvency II má za následek frustraci pojišťoven a jejich představitelů. Proto by mělo docházet k implementaci po částech. Například se nejdříve zaměřit na zavedení a platnost prvního pilíře a později připojit zbývající části. Myšlenka zprůhlednění a odkrývání důležitých informací o finanční kondici pojišťoven může mít v případě nepříznivého vývoje a v kombinaci s nedostatečnou edukací spíše negativní důsledky a v nejhorším případě může vést k poškození reputace pojišťoven. Rovněž obecné povědomí, že je regulace pojišťoven na dostatečné úrovni, může vyústit v řadách klientů a investorů v morální hazard (viz např. Cipra 2002). Cílem regulace by rovněž neměla být snaha zajistit zdroj financování státních rozpočtů, například striktním nastavením bezrizikovosti státních cenných papírů států EEA při výpočtu solventnostního kapitálového požadavku.

Problém, který se týká i asijských pojišťoven, je regulatorní tlak z více směrů, který není globálně dostatečně sladěn. Příkladem mohou být požadavky SIFI (Systematically Important Financial Institution) versus požadavky Solvency II. Za velkou výzvu vnímáme přizpůsobení se velkých globálních institucí novým podmínkám v různých zemích. Pro evropské pojišťovny bude náročné splnit požadavky, které budou časem díky posunu v regulaci na asijských trzích kladeny, nebo už jsou kladeny na jejich dceřiné společnosti nebo zahraniční pobočky v těchto zemích.

1.1 Ekonomický pohled na implementaci Solvency II a metodický postup

Přípravy na Solvency II již přinesly obrovské náklady napříč celou EEA a ještě větší objem vynaložených prostředků se očekává i v letech 2013 a 2014 (EIOPA 2013). Většina nákladů a nároků na nové zdroje bude směřovat především do kapacit v pojistné matematice, risk managementu a IT. Tyto náklady se objeví u všech pojišťoven a budou muset být financovány. Pravděpodobně budou financovány skrze interní zdroje pojišťoven a mohou se promítnout přes

náklady pojišťovny do kalkulace pojistného. Odhadujeme tak, že část nákladů se v dohledné době promítne do pojistných sazeb napříč celým evropským trhem. Obdobné argumenty spadají do kategorie odpůrců regulace. Tržní prostředí a vlastní funkcionální dopady regulace však na druhou stranu mohou navyšování cen produktů pojišťoven zamezit. Jako částečné řešení může posloužit cost-cutting v ostatních nákladech pojišťoven nebo snížení závazků z pojištění například díky lepšímu odhalování pojistných podvodů a zkvalitnění asistenční služby, výběrem a používáním autorizovaných servisů a lékařů a v neposlední řadě zefektivněním celého procesu. Není důvod se obávat levnější konkurence ze zahraničí (například i asijských pojišťoven), protože i provozovny zahraničních pojišťoven budou muset splňovat požadavky Solvency II.

Další nevýhody vidíme v možné ztrátě nebo omezení výnosů z rozsahu, který může být zapříčiněn odchodem některých globálních pojišťoven z trhů kvůli přeshraniční regulaci typu Solvency II nebo podobným opatřením.

V duchu Descartesova odkazu z díla Rozprava o metodě jsme se pokusili naše zkoumání ohledně dopadů Solvency II do asijského ekonomického prostoru rozebrat na základní, jednoznačně identifikovatelné a interpretovatelné měřítka, ukazatele a srovnání. Metodický postup článku je uspořádáním do dílčích poznatků na základě kvantitativních studií a kvalitativních dotazníků a logickým uspořádáním jejich závěrů a výsledků. Vzhledem k velikosti a různorodosti asijských trhů jsme se specializovali na ekonomiky uvedené v tabulce číslo 1.

V rámci výše uvedených ekonomik jsme se blíže seznámili s regulatorními koncepty těchto zemí. Analyzovali jsme rozvinutost a základní statistické charakteristiky pojistných trhů ve vybraných zemích a zkoumali jsme tamní reakce na evropskou regulaci z dostupných informačních zdrojů.

2. Regulatorní prostředí na vybraných asijských trzích v současné době

Asijský trh roste velice rychle v posledních dvou dekadách a s ním i trh pojistný, který nabývá na celosvětovém významu. V některých oblastech lze pozorovat vzrůstající tlak na regulatorní prostředí a jeho vymezení a etablování na trhu. Vlády těchto zemí prosazují stále silněji důslednou a jasnou regulaci. Státní činitelé si od tohoto kroku slibují silnější monitorování kvality pojistných produktů, ochranu před potenciálními problémy finančního sektoru a silnější ochranu spotřebitelů. Na druhé straně stojí mnohdy ještě důležitější, strategické národní a politické zájmy o dohled nad finančními konglomeráty, a to včetně těch, které mají své sídlo a vlastnickou strukturu mimo danou zemi, např. v USA nebo v EEA. Řada asijských zemí má již dnes platnou regulaci obdobnou konceptu Solvency II. V některých zemích se o regulatorních požadavcích v současné době vedou diskuze spolu se zástupci lokálních pojistných domů. Příkladem již

existujících a funkčních regulatorních konceptů mohou být požadavky na stress testing v Singapuru, risk-based Capital model, který používají v Thajsku, hongkongský Dynamic Solvency Test nebo Internal Capital Adequacy Ratio, aplikované na pojišťovny v Malajsii a další.

Tab. č. 1: Přehled dohledových orgánů v pojišťovnictví ve vybraných asijských zemích

Vybraná asijská ekonomika	Hlavní regulátor v oblasti pojišťovnictví
Singapur	Singapurská měnová autorita
Malajsie	Banka Negara
Indonésie	Ministerstvo financí Indonésie
Thajsko	Komise pro pojistný trh
Vietnam	Ministerstvo financí Vietnamu
Hongkong	Kancelář komisaře pro pojištění
Čína	Komise regulace v pojišťovnictví
Jižní Korea	Dohled nad finančním trhem
Tchaj-wan	Komise pro dohled nad finančním trhem
Japonsko	Agentura pro finanční trh

Pramen: Ernst & Young research and analysis.

2.1 Ocenění pojistných závazků a zohlednění rizika

Pro pojišťovny je, na rozdíl od bank, zcela zásadní strana pasiv. Ocenění pojistných závazků je stěžejní pro správné stanovení krytí, čili výpočet pojistných rezerv (Cipra 1999). V zásadě existují dvě možnosti ocenění závazků, a to tradičními metodami a tržními metodami. Tradiční metody jsou sice jednoduché na výpočet, ale nezohledňují veškeré riziko a nelze je použít pro měření a porovnání hodnoty pro investory. Naproti tomu tržní metody zobrazují neaktuálnější předpoklady a vývoj na trhu a jsou porovnatelné pro investory a management. Mezi nevýhody tržních přístupů někdy patří volatilita výsledných hodnot v čase. V EEA jsme zvyklí řídit se nařízením IFRS a oceňovat pojistné závazky na fair value (tržní metoda), kterou chápeme jako hodnotu, za kterou aktivum může být směřeno nebo závazek vyrovnán mezi dvěma stejně informovanými stranami, za podmínek běžných na veřejném trhu. V podstatě se jedná o výpočet čisté současné hodnoty očekávaných příjmů/výdajů pomocí odhadu budoucího cash flow, diskontování a zohlednění tržní přírážky za nejistotu. Pravděpodobné nebo jisté budoucí závaz-

ky pojišťovny jsou kalkulovány vzhledem k nejistotě jejich výše a doby splatnosti. Jako nevhodnější se pro tyto účely jeví stochastické modely výpočtu pojistných rezerv (Skipper, Kwon 2007). V některých asijských pojišťovnách je v současnosti k ocenění pojistných závazků stále nejvíce používán deterministický přístup.

Japonská Financial Services Agency předepisuje pro ocenění závazků ze životních produktů pojišťoven metodu čisté současné hodnoty, založené na deterministickém přístupu výpočtu. Agentura předepisuje implicitní zahrnutí přírážky pro případ nepříznivého odchýlení se od skutečnosti, tzv. PAD přírážku (Provision of Adverse Deviation). V případě Japonska lze pozorovat obrovský vliv U.S. GAAP standardů, ze kterých tento princip vychází.

Deterministický přístup v ocenění čisté současné hodnoty závazků z pojištění lze s jistými odlišnostmi v předpokladech najít, a to v opatřeních a regulačních požadavcích Indonésie, Jižní Koreje, Vietnamu, Hongkongu, Tchaj-wanu i Číny. Hlavní metodou ocenění závazků z pojištění včetně životních produktů, je ve vybraných zemích deterministický přístup s řadou předpokladů, a to překvapivě i v rozvinutých ekonomikách Jižní Koreji, Japonska a Hongkongu.

Druhý nejčastější přístup využívá ocenění hrubé hodnoty pojistného (gross premium valuation), který lze definovat jako budoucí hodnotu příjmů a výdajů mínus budoucí hodnota hrubého přijatého pojistného (dle American Academy of Actuaries 2006). Hlavním rozdílem oproti výpočtu čisté současné hodnoty je možnost vzniku pozitivního přebytku, který se může objevit v projekci cash flow v některých letech a lze jej započíst vůči negativním odchylkám v rámci jiných let. Tento přístup je aplikován regulačními autoritami například v Malajsii, Singapuru a Thajsku.

2.2 Výpočet a ocenění rizikového kapitálu

V prvním pilíři Solvency II je hlavní pozornost věnována výpočtu kapitálového požadavku. Kvantitativní výpočet rizikového kapitálu je mnohdy nejdůležitějším pilířem i v současné regulaci v některých asijských zemích.

Malajský regulátor předepisuje stresové testování pro stanovení rizikového kapitálu v oblasti pojistně-technického rizika, kreditního rizika, operačního rizika a rizika tržního. Regulace již nepředepisuje kalibraci pro rizikové míry a modely. Podobně singapurský regulátor předepisuje pro pojistný trh stresové testování pojistně-matematického rizika, tržního rizika a rizika koncentrace a rovněž striktně nestanovuje kalibraci modelů. Ve Vietnamu, Hongkongu a Číně platí v současné době procentní faktory aplikované na pojistné rezervy. Na Tchaj-wanu, v Jižní Koreji, Thajsku a Indonésii byly zavedeny Risk Based Capital (RBC) modely k výpočtu kapitálových požadavků. Indonéský výpočet rizikového kapitálu je složen z ohodnocení rizika snížení hodnoty aktiv, kurzového rizika, špatného

odhadu budoucího cash flow, rizika zvýšení pojistných závazků oproti předpokladům a rizika nedostatečného pojistného a selhání zajišťovatele. Indonéský regulátor rovněž nepředepisuje konkrétní kalibraci modelů. Tchaj-wan a Jižní Korea požadují od svých pojišťoven v rámci výpočtu rizikového kapitálu ohodnocení pojistně-technického rizika, rizika změny úrokových měr, kreditního rizika, tržního rizika a operačního rizika. Opět není stanovena direktivní kalibrace modelů. Thajsko má RBC přístup od roku 2011. Základem jsou zátěžové testy na tržní riziko, riziko kreditní a riziko pojistně-technické. Poslední asijskou zemí, kterou jsme zkoumali, bylo Japonsko. Japonský model kapitálových požadavků požaduje kromě výpočtu standardního kapitálového požadavku rovněž minimální garanci kapitálu. Japonsko předepisuje kalibraci na úrovni 95 % pro riziko investic.

3. Očekávaný budoucí vývoj regulace a risk managementu ve vybraných asijských zemích

Jelikož současný stav regulace ve sledovaných asijských zemích neodráží nejnovější trendy na světových trzích, postupně se začínají prosazovat iniciativy vedoucí k modernizaci regulačních požadavků, risk management prostředí a reformám v oblasti finančního sektoru v asijském ekonomickém prostoru.

3.1 Pohled na regulační činnost ve vybraných zemích

Čínský regulační orgán požaduje po pojišťovnách zavedení průhledného a účinného Enterprise Risk Management systému. Každá pojišťovna má zvolit hlavní odpovědnou osobu risk managementu za společnost (funkce CRO) a vybudovat nezávislé informační systémy a procesy v oblasti risk managementu. Součástí nařízení je i zavedení nezávislé risk management komise. Termín pro splnění požadavků byl stanoven na 1. října 2013. V současné době regulátor po pojišťovnách vyžaduje dynamický solventnostní test. Pojišťovny budou nově spočítaný rizikový kapitálový požadavek reportovat od roku 2014.

Čína dlouhodobě monitoruje vývoj Solvency II a je pravděpodobné, že při reformách a snahách o zavedení moderního risk management prostředí do čínských pojišťoven, se nechá řadou hlavních opatření Solvency II inspirovat. Nicméně nelze předpokládat, že by v blízké budoucnosti Čína implementovala přímo některý z pilířů. Čína se i nadále bude zřejmě inspirovat jak v evropské regulaci, tak v americké regulaci (RBC model). Čína je specifická nejen svou velikostí a dynamickým růstem, ale také nedostatkem dat a jejich krátkou historií. Navíc veškeré demografická a ekonomická data se rychle, a ne vždy trendově mění.

V Jižní Koreji je dohled nad pojišťovnictvím tvořen třemi pilíři. První pilíř tvoří požadavky na výpočet rizikového kapitálu, druhý pilíř je vlastní ohodnocení

rizik a aplikačních systémů (Risk Assessment and Application System, RAAS) a třetí pilíř tvoří etický kodex tržní disciplíny. RAAS je základem pro ohodnocení expozice pojišťoven vůči rizikům. Celková riziková expozice, tolerance k riziku (rizikový apetite) a účinnost rizikových kontrol jsou hlavní oblasti zohledněné při dohledu. V případě Jižní Koreje se domníváme, že možná adopce ekvivalentního regulatorního předpisu, jako je Solvency II, je pravděpodobná.

V případě Tchaj-wanu risk management požadavky zohledňují účinnost a nastavení interních rizikových kontrolních procesů, funkce interního auditu, kapitálovou přiměřenost a řízení rizik v oblasti správy aktiv a závazků. Tchaj-wanský regulátor přímo formuluje pravidla, která budou všechny pojišťovny na trhu v oblasti risk managementu splňovat. Pojišťovny na roční bázi reportují zvyšující se počet požadavků z oblasti politiky rozdělení pojistných výnosů a investiční politiky, informace o stavu portfolia, informace o správné výši pojistných sazeb a test postačitelnosti rezerv (simulace založená na scénářích). Pravděpodobnost inspirace tchaj-wanského regulátora v Solvency II konceptu je minimální.

Součástí požadavků v Japonsku je příprava odborné zprávy hlavního odpovědného pojistného matematika na roční bázi. Součástí zprávy je vyjádření se k spravedlnosti rozdělení pojistných výnosů mezi pojistníky, test postačitelnosti pojistných rezerv. Za naprosto klíčovou součástí pro modernizaci regulace můžeme označit požadavek, který se zabývá business continuity managementem za využití předem stanovených scénářů vývoje. Předpokládá se i zpřísnění a navýšení solventnosti marže, posílení rizikových faktorů ve výpočtu a zavedení povinné solventnostní rezervy (marže) na úrovni finančních skupin (tzv. group approach). Japonský přístup k regulaci pojistného trhu zřejmě bude mít společné základy jako evropský systém Solvency II. Ovšem předpokládáme, že opatření budou lokalizována na japonské podmínky a budou ovlivněna pojetím regulace USA i díky vlivu U.S. GAAP standardů a RBC konceptu.

Japonsko se pravděpodobně připojí k iniciativě tzv. ekvivalence především v oblasti zajištění a zajištění. Koncept ekvivalence je mezinárodní iniciativa, která dané zemi přinese srovnatelnost regulatorních opatření s opatřeními Solvency II. Japonsko je tak jedna ze sledovaných zemí, kde sice nebude Solvency II implementována, ale do jisté míry se dá předpokládat, že bude národní regulace sladěna s požadavky evropské regulace.

Singapurská regulatorní autorita plánuje zavedení povinných zátěžových testů, které budou ohodnocovány každou pojišťovnou ve spolupráci s regulatorním orgánem na roční bázi. Objevuje se požadavek blízký Solvency II opatřením v souvislosti s požadavkem na vybavenost top managementu informacemi a schopností porozumět risk management modelům a interpretovat jejich výsledky. Top management bude muset znát nejvýznamnější rizika a jejich znalost prokázat při diskuzích s regulátorem. Zavedenost a stupeň vyspělosti regulatorního prostředí v Singapuru je na vysoké úrovni. I z tohoto důvodu pravděpodobně

nedojde k adopci základních kamenů regulatorních požadavků Solvency II v plné míře. Adopce dílčích opatření je možná.

V Malajsii je komplexním nástrojem požadavků na risk management zpráva o finančních vyhlídkách pojišťovny. Její vypracování má na starosti hlavní odpovědný pojistný matematik na roční bázi. V reportu bude obsažen vývoj hlavních rizikových ukazatelů společnosti po provedení simulace vybraných rizikových scénářů. V plánu je stanovování limitů a požadavků na výši rizikového kapitálu, které banka Negara stanoví. Banka Negara sleduje vývoj v oblasti regulace Solvency II a může dojít k inspiraci tímto předpisem a transformaci do lokálních podmínek.

Dynamický test solventnosti bude požadován v blízké budoucnosti po pojišťovnách v Hongkongu. Za jeho přípravu bude odpovědný hlavní pojistný matematik na roční bázi a report bude vždy muset být schválen představenstvem. Základ reportu tvoří sedm přednastavených rizikových scénářů, k nimž jsou přiřazeny ještě scénáře nedefinované samotnou pojišťovnou. Výsledný report má obsahovat projekci klíčových finančních ukazatelů pojišťovny po aplikaci daných scénářů. Hongkongské regulatorní prostředí není v současné době stavěno na rizikovém základě a transparentnost trhu je nízká. Ekvivalence Solvency II zásad a jejich aplikace není dle našeho názoru pravděpodobná.

Nepodařilo se nám prokázat náš prvotní předpoklad, že stupeň vyspělosti regulace v dané zemi a její blízkost s opatřením dle Solvency II požadavků povede k ochotě a záměrům implementovat podobný systém regulace jako je Solvency II koncept v dané zemi.

3.2 Studie využití prvního pilíře v asijských ekonomikách

Pro jasnou představu o možnostech využití prvního pilíře jsme koncept porovnali s RBC modelem používaným regulátorem v Singapuru na příkladu životních pojišťoven. Nejdůležitější rozdíl v obou přístupech byl již zmíněn výše. Singapurský RBC přístup nepředepisuje žádnou kalibraci rizik v předdefinovaných stresových scénářích, zatímco přístup Solvency II je založen na metodice Value at Risk (VAR), kterou kalibruje na 99,5% hladině významnosti pro každý jednotlivý stress test na roční bázi.

Nejpodrobnější výsledky dopadů na pojistné trhy v EEA byly publikovány v rámci páté kvantitativní dopadové studie známé pod označením QIS5. Porovnání se zaměřuje na nejdůležitější rizika. V dané studii se srovnává riziko změny aktiv, úrokové riziko, riziko lapsivosti, riziko dlouhověkosti a změny úmrtnosti (EIOPA 2011).

Tabulka č. 2 shrnuje a srovnává předepsané rizikové faktory RBC stresového testování s faktory použitými v QIS5 pro jednotlivá rizika. S využitím databáze

QIS5 statistické analýzy a singapurských historických dat byly spočítány indikativní hladiny významnosti implikované předepsanými faktory obou přístupů. Výsledky ukazuje graf č. 1.

Tab. č. 2: Porovnání singapurského a Solvency II přístupu k výpočtu klíčových rizikových indikátorů životních pojišťoven

Stresované riziko	Faktory singapurského modelu	Solvency II přístup, faktory dle QIS5
Riziko změny aktiv	Specifické riziko: 8 % Celkové riziko: 8 %	Globální aktiva: 30 % Ostatní (včetně Singapuru): 40 %
Riziko změny úrokové míry	Absolutní posun: 0,6–1 % podle roku splatnosti, úrokový šok s dolní hranicí 0%, riziko posunutí úrokové křivky	Posun úrokové křivky nahoru o 25–70 % v závislosti na splatnosti, dlouhotrvající posunutí úrokové křivky nahoru nebo dolů
Lapsovost	Vzrůst nebo pokles lapsovosti o 25 %	Dlouhotrvající růst lapsovosti o 50 % s horní hranicí 100 % míry lapsovosti, dlouhotrvající pokles lapsovosti o 50 % s dolním limitem 20 % Výrazná lapsovost 30 % pro pojistné produkty na dožití, 70 % pro neretailový business
Dlouhověkost	Pětiletá přírážka na používané anuitní tabulky	Dlouhodobý pokles úmrtnosti o 20 % pro každou věkovou skupinu
Úmrtnost	Nárůst úmrtnosti o 25 % na používané úmrtnostní tabulky	Dlouhodobý nárůst úmrtnosti pro každou věkovou skupinu ve výši 15 %

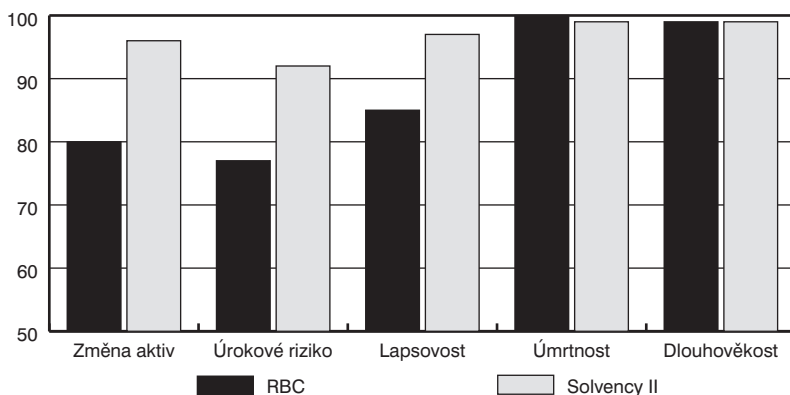
Pramen: Quantitative Impact Study 5 – Technical Specification a MAS Regulation.

Faktory použité během kvantitativní dopadové studie QIS5 v přístupu Solvency II vedly k vyšší hladině významnosti pro testovaná rizika s výjimkou úmrtnosti a dlouhověkosti, kde jsou oba přístupy srovnatelné. Zbylá tři rizika se rovněž nacházejí pod kalibrovanou hladinou významnosti 99,5 % podle přístupu Solvency II. Jinými slovy nám porovnání přineslo cennou informaci, že kalibrované rizikové faktory, které používá Solvency II, nejsou vhodné pro implementaci a užití v lokálních podmínkách Singapuru. Singapurský regulátor by měl tedy v případě využití podobného přístupu přijít s vlastní kalibrací modelu podle lokálních podmínek a specifik lokálního trhu. Domníváme se, že obdobné výsledky bychom pravděpodobně dostali i u ostatních asijských zemí.

Na základě evropských zkušeností si dovoluujeme tvrdit, že implementace opatření podobných prvnímu pilíři v asijských podmínkách by stejně jako v Evropě vyžadovalo významné investice do IT systémů, především účetních a pojistně-matematických systémů. Velké úsilí by muselo být věnováno čistotě dat, sběru dat a jejich vyhodnocení. V některých zemích by se modely musely

upravovat, protože nejsou v dostatečné kvalitě a chybí jim dostatečná historie. Stejně jako v případě Evropy by implementace byla pravděpodobně zpomalována nedostupností kvalifikovaných lidských zdrojů. Implementace podobných opatření přináší rozsáhlé změny v IT struktuře finančních institucí, změny procesů a rozsáhlé investice do samotné implementace, stejně jako postupné rozšiřování specializovaných oddělení a jejich zdrojové a finanční požadavky. Zvýšené nároky by byly kladeny na oddělení interního auditu, pojistné matematiky a risk managementu. Jako příklad z historické zkušenosti evropských zemí se zavedením podobné regulace v sektoru bankovníctví známé jako Basel, lze uvést enormní nárůsty potřeby kapacit právě ve výše zmiňovaných oblastech a někdy revoluční změna v IT infrastruktuře, která sebou nesla obrovské nároky na zdroje při implementaci.

Graf č. 1: Srovnání výsledků stupně významnosti jednotlivých faktorů po aplikaci stresových scénářů RBC a Solvency II přístupu

Pramen: Ernst & Young Research and Analysis.

3.3 Druhý pilíř jako příležitost ke změnám

Druhý pilíř připravovaného regulatorního opatření Solvency II požaduje po pojišťovněch zavedení vlastního systému řízení rizik uvnitř společnosti. Filozofie nařízení vychází z předpokladu nastavení vnitřních procesů, reportingových procedur, vnitřního řídicího a kontrolního opatření a zefektivnění a zvýšení kvality informací (EIOPA 2013). Cílem je zajištění potřebné identifikace rizik, monitorování rizik na pravidelné bázi, jejich kontrola a reportování pro účely managementu a regulátora. Dle našich zkušeností na projektech v rámci pojišťoven v regionu střední a východní Evropy můžeme konstatovat, že požadavky Solvency

II mohou být managementem pojaty jako výzva ke změnám a zefektivnění procesů, urychlení účetní závěrky a zvýšení její informační hodnoty. V praxi jsme se setkali při implementacích dílčích opatření Solvency II s řadou změn vedoucích k eliminování operačních rizik a sjednocení názvosloví rizik v rámci celé společnosti. Nedílnou součástí druhého pilíře a hlavním impulsem pro budoucí změny v pojišťovnách se tak jeví komponent ORSA (Own Risk and Self Assessment). ORSA představuje pro pojišťovny možnost ohodnotit a vyjádřit vlastní pohled na postavení společnosti a na potřebný kapitál k zabezpečení standardního fungování společnosti bez omezení obchodu. Motivující impuls k zamýšlení se nad budoucími možnými riziky a jejich řešeními může vést k úspěšnosti tohoto konceptu. Principy druhého pilíře mohou najít své pokračovatele v řadě regulatorních opatření v Asii.

Hlavní přínos dobře nastavených a správně implementovaných požadavků ORSA spatřujeme v první řadě v provázání rozhodnutí managementu vzhledem k nastavené úrovni rizikového apetitu. Hlavním smyslem druhého pilíře je doplnění požadavku držení dostatečného množství zdrojů pokrývajících SCR (Solvency Capital Requirements). Druhý pilíř předepisuje pojišťovně nespolehat se pouze na obecně spočítaný kapitálový polštář (rezervu), ale naproti tomu zavést vlastní procedury k ohodnocení adekvátnosti své kapitálové a tržní pozice vzhledem k rizikovému apetitu a řídit kapitálovou pozici odpovídající takto stanovenému profilu. Jde o formu samo-regulace. Tím je otevřena cesta k zavedení vlastního vnímání rizika bez ohledu na to, zda daná pojišťovna využije plného nebo částečného interního modelu k ocenění kapitálového požadavku, či k užití standardní formule.

Implementace požadavků ORSA je dle našeho názoru také časem, aby se management zamyslel nad otázkou, jak prodiskutovávat strategické cíle a jakým způsobem reagovat v době extrémních nebo nahodilých situacích. Každá pojišťovna by v budoucnu měla na základě těchto předpokladů disponovat základním popisem reakční strategie v případě různých exogenních a endogenních zásahů. Chápeme tuto příležitost jako porozumění a formulování reakcí na změny rizikového profilu v rámci celé pojišťovny. Nedílnou součástí takové snahy je určení opatření snižujících rizika pojišťoven a testování jejich funkčnosti.

3.4 Možné přínosy implementace základů druhého pilíře pro asijské pojišťovny

Identifikovali jsme několik hlavních přínosů v případě, že asijský pojistný trh implementuje některé iniciativy druhého pilíře. Za hlavní přínos považujeme zvýšení a zlepšení informovanosti a představy managementu o profilu společnosti a v důsledku toho lepší základ pro důležitá a rychlá rozhodnutí. Druhým nejvýznamnějším přínosem se jeví zavedení risk management konceptu a funkce.

Dalším přínosem může být jednotné chápání rizik v rámci pojišťoven. V současné době je hodně finančních institucí na asijských trzích ovlivněno myšlenkami regulace v EEA nebo USA a rozvojem risk managementu. Často se v pojišťovných setkáváme s tím, že různá rizika nejsou chápána stejně napříč celou společností, a dokonce se někdy stejná rizika nazývají různými názvy. Implementace zásad ORSA by takové pojišťovně přinesla vnímání rizik po procesech napříč celou společností a pojmenování stejných rizik stejným označením. Takové zefektivnění by jistě přineslo vrcholovému managementu konzistentní informovanost, který by se pak mohl lépe orientovat při svých rozhodnutích a propojit své úvahy s dopadem na pojišťovnu a rizikový profil společnosti.

Jako nedostatek kvantitativního přístupu prvního pilíře vidíme jeho zaměření se na časový horizont jednoho roku. Koncept ORSA naproti tomu toto omezení může prolomit, a tím umožnit vedení společnosti uvažovat nad svými rozhodnutími v dlouhodobém horizontu.

V případě zdařilého začlenění filozofie řízení společnosti podle ORSA, lze předpokládat, že hlavním přínosem by byl společný jazyk od nižšího a středního managementu, přes top management až k akcionářům. Zástupci společnosti by tak na různých úrovních řízení byli schopni rozumět rizikovému profilu společnosti a zamezilo by se užívání nesrozumitelných informací.

Důkazem atraktivitu myšlenek a filozofického pojetí druhého pilíře regulačního opatření Solvency II je pro nás vnímání evropské regulace v rámci sledovaných asijských zemí. Není náhodou, že například Čína usiluje o zavedení ERM konceptu, což v roce 2010 čínský regulační orgán podpořil vydáním návodu implementace ERM systému, který si za hlavní cíl klade inkorporování modelu governance, firemních kultur a operačních zásad do praxe. Čínský regulátor si od zavedení nového firemního prostředí slibuje lepší porozumění rizikům pojišťoven, pochopení rizikových profilů, lepší a jasnější dohled nad pojištěným trhem a také lepší ohodnocení rizik společností. Nařízení počítá se zavedením regulačního kapitálu od roku 2014.

V posledních letech lze pozorovat posun v zájmu asijských pojišťoven o druhý pilíř Solvency II opatření. Asijské pojišťovny již vynaložily nemalé prostředky na edukaci top managementu a senior managementu v oblastech, kterými se druhý pilíř zabývá. Lákadlem pro mnohé instituce a jejich vedení je právě dopředu hledící přístup v oblasti risk managementu, který propaguje druhý pilíř. Tradičně byl a je risk management spíše o zkoumání historických událostí a dat a následně o jejich predikci. Nicméně my si atraktivitu druhého pilíře v asijské oblasti vysvětlujeme zejména prezencí požadavků na odlišné vnímání a pojetí vlastního řízení společnosti, které se snaží být dopředu hledícím návodem řízení společnosti v možných nastalých událostech. Oblasti tímto dotčené v podstatě pokrývají veškeré procesy pojišťovny od zajištění vývoje produktů, zásady běžného operativního řízení společnosti, plánování a strategie, po mnohé další. Tyto

důležité procesy by měly být v souladu s druhým pilířem a měly by respektovat a odrážet rizikový apetit společnosti.

Závěr

Je zřejmé, že Solvency II je regulace evropská, která je zaměřená na podmínky a problémy evropského trhu a evropské pojišťovny. Evropa se od Asie liší nejen ekonomicky a demograficky, ale i kulturně. Domníváme se, že pro většínu asijských ekonomik bude v oblasti regulace nakonec nejvhodnější a nejpravděpodobnější cestou implementace dílčích částí nežli celé regulace Solvency II, i vzhledem k omezenosti nebo dramatickému vývoji v statistických datech, trhu a ekonomickému prostředí. Inspiraci asijské regulátory a asijské pojišťovny mohou určitě hledat ve filozofickém pojetí Solvency II.

V našem článku jsme se zaměřili na první dva pilíře. Vhodné nastavení kultury ERM konceptu má rozhodně svá velká pozitiva, jak pro akcionáře, klienty, tak v konečném důsledku i pro regulátory. Je těžké zobecňovat vývoj na asijských trzích, protože se zásadně mění, a navíc jsou v odlišných stupních sofistikovanosti a rozvinutosti. Jak vyplynulo z našeho článku, který se zabýval pouze vybranými asijskými zeměmi, existují zde značné rozdíly v rozvinutosti ekonomiky a regulaci jednotlivých zemí. Rovněž přístupy a regulační cíle jsou dosti odlišné a bude zajímavé pozorovat, jaký přístup jednotlivé země nakonec zvolí a do jaké míry se nechají ovlivnit a inspirovat globálně chápaným benchmarkem, jakým se může stát Solvency II regulační koncept.

Literatura:

Monografie a odborná literatura

- 1) CIPRA, T. (2010). *Financial and Insurance Formulas*. Heidelberg, Dordrecht, London, New York: Physica-Verlag/Springer.
- 2) CIPRA, T. (1991). *Teorie rizika v pojistné matematice*. Praha: MFF UK a Česká pojišťovna.
- 3) CIPRA, T. (1999). *Pojistná matematika: teorie a praxe*. Praha: Ekopress.
- 4) CIPRA, T. (2002). *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Praha: Ekopress.
- 5) CIPRA, T. (2004). *Zajištění a přenos rizik v pojišťovnictví*. Praha: Grada Publishing.
- 6) CHRISTOFFERSEN, P. Ch. (2002). *Elements of Financial Risk Management*. McGill University and CIRANO, August 5.
- 7) JÍLEK, J. (2000). *Finanční rizika*. Prague: GRADA Publishing.
- 8) KOVANICOVÁ, D. (1997). *Finanční účetnictví v kontextu současného vývoje*. Praha: Polygon.
- 9) LANGOHR, H. – LANGOHR, P. (2008). *The rating agencies and their credit ratings*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- 10) ONG, M. (2007). *The Basel Handbook. A Guide for Financial Practitioners*. Incisive Financial Publishing Ltd.
- 11) SKIPPER, H. D. – KWON, W. J. (2007). *Risk Management and Insurance: Perspectives in a Global Economy*, John Wiley & Sons, 18. 5. 2007, 768 s.
- 12) TRIESCHMANN, J. S. – HOYT, R. – SOMMER, D. (2004). *Risk Management and Insurance*, July 28. ISBN-10: 0324183208.
- 13) VLACHÝ, J. (2006). *Řízení finančních rizik*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s.

Internetové zdroje

- 15) American Academy of Actuaries (2006), *Analysis and Recommendation on the Greatest PV of Accumulated Deficiencies (GPVAD), Approach for Life Products from the American Academy of Actuaries' [on-line]*, Life Reserves Work Group, Presented to the National Association of Insurance Commissioners', Life and Health Actuarial Task Force, Washington, DC - June 2006, dostupný z <http://www.actuary.org/files/publications/Report%20on%20GPVAD%20vs.%20GPV.pdf>

- 16) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2013), EIOPA Work Programme 2013 [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/work-programme/2013/EIOPA_WP2013.pdf
- 17) Request for the EU-U.S. Dialogue Project for Public Comment on the Technical Committee Reports (2012), Comparing Certain Aspects of the Insurance Supervisory and Regulatory Regimes in the European Union and the United States [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/consultations/consultationpapers/EU_US_Dialogue_Project_Report_for_Consultation.pdf
- 18) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2012), Report on the application of AML/CTF obligations to, and the AML/CTF supervision of e-money issuers, agents and distributors in Europe [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/publications/reports/JC_2012_086__E-Money_Report_-_December_2012.pdf
- 19) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2012), Methodology Report for collecting, analysing and reporting on consumer trends [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/publications/reports/2012-11_Methodology_on_collecting_consumer_trends.pdf
- 20) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2012), Report on industry training standards emphasizes diversity of national knowledge and ability requirements [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/pressreleases/2012-10-09_Report_on_Industry_Training_Standards.pdf
- 21) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2013), Report on market developments in cross-border IORPs [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/publications/reports/2013_Report_on_market_developments_in_cross-border_IORPs.pdf
- 22) HANDY, G., RODD, P., LOK, RUSSEL, NARAYANAN SUMIT, Solvency II implications for Asian life insurers, Ernst & Young (2011) [on-line], dostupný z [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Solvency_II_implications_for_Asian_Life_Insurers/\\$FILE/Solvency_II_implications_for_Asian_Life_Insurers.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Solvency_II_implications_for_Asian_Life_Insurers/$FILE/Solvency_II_implications_for_Asian_Life_Insurers.pdf)
- 23) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2012), Report on the Role of Insurance Guarantee Schemes in the Winding-Up Procedures of Insolvent Undertakings in the EU/EEA EIOPA [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/publications/reports/Report_on_the_Role_of_Insurance_Guarantee_Schemes_in_the_Winding-Up_Procedures_of_Insolvent_Undertakings_in_the_EU-EEA.pdf

- 24) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2012), Final Report on Public Consultation No. 11/008 on the proposal for Guidelines on Own Risk and Solvency Assessment [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/consultations/consultationpapers/CP08-11/final/Final_Report_CP08_ORSA.pdf
- 25) EBA, ESMA and EIOPA's (2005), Report on the legal, regulatory and supervisory implementation across EU Member States in relation to the Beneficial Owners
- 26) Customer Due Diligence requirements under the Third Money Laundering Directive [2005/60/EC] [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/publications/reports/JC_2011_096__AMLTF_2011_05_-_UBO_Report_.pdf
- 27) European Insurance and Occupational Pensions Authority (2011), Report on the fifth Quantitative Impact Study (QIS5) for Solvency II [on-line], dostupný z https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/publications/reports/QIS5_Report_Final.pdf

Summary:

Solvency II and its Implications for Asian Insurance Markets

Solvency II is the most important regulatory effort for European insurance market in last several decades. The goal of the article is to bring structured and analytical view on the current regulation in the European Economical Area (EEA) and on particular Asian Economical Areas. Therefore the main accent is put on the comparison of regulatory development and best practice approach in these areas. Some of the Asian subsidiaries of the European insurance companies were involved in the Quantitative Impact Studies (QIS) and specific risk indicators were broadly discussed by participants on the Asian insurance markets. However, taking into account the variety of the Asian insurance markets, we cannot generalize outputs and implications delivered by the study. The motivation to introduce similar regulatory approach like Solvency II in these economies is different and sometimes unclear.

Keywords:

Solvency II, Risk Management, Enterprise Risk Management, Regulation, Risk Based Capital, Quantitative Impact Study